

Nr 169.

Av herr **Möller m. fl.**, *angående utredning rörande riktlinjerna för en revision av den allmänna folkpensioneringen.*

Den allmänna folkpensioneringens syfte är att bespara landets åldringar och invalider förödmjukelsen att behöva falla fattigvården till last. Det har med all rätt ansetts vara ett civiliserat samhälle ovärdigt, att personer, vilka givit samhället sin arbetskraft, givit sina barn uppfostran och, så länge de förmått, försörjt sig själva och sina familjer på hederligt arbete, skola på gamla dagar, då deras möjligheter att erhålla eller utföra arbete äro slut, nödgas leva som nådehjon i ständigt beroende av fattigvårdsmyndigheternas ibland något beska välvilja. Ännu ovärdigare blir deras lott, om de måste helt omhändertagas av fattigvården, ty då förlora de sina medborgerliga rättigheter. Det finns hundratusenden i vårt land, vilkas arbetsinkomst icke medgivit dem att samla i ladorna så mycket, att de i ålderns höst äro i stånd att utan stöd försörja sig.

Vår folkpensionering har ett ädelt syfte, men det är ett allmänt erkänt faktum, att den i sitt nuvarande skick icke fyller sitt ändamål. Trots att den existerat i 14 år äro vi långt avlägsna från den dag, då den håller måttet på en verklig folkpensionering. Försäkringens konstruktion medför, som bekant, att den icke träder i full kraft förrän år 1963. Först då skulle enligt beräkningarna avgiftspensionerna plus det allmännas pensionstillägg tillförsäkra pensionärerna en tillräcklig inkomst för ett nödortfigt uppehälle.

Då folkpensioneringen år 1913 beslöts, torde ett stort antal av reformens varmaste anhängare, väl medvetna om den då beslutade lagstiftningens brister, ha hoppats, att man genom tid efter annan företagna förbättringar skulle kunna skapa en folkpensionering, som fyllde alla rimliga anspråk. Åren ha gått och förhoppningarna ha endast i ringa mån infriats. När de skulle komma att infrias, om förbättringarna av vår folkpensionering skulle fortsätta i samma takt som hittills, torde vara omöjligt att förutsäga. Visserligen kunna vissa partiella förbättringar avhjälpa de allra värsta bristerna i folkpensioneringen, men någon lösning som på allvar skulle kunna sägas så gestalta vår folkpensionering, att den bleve i stånd att fylla sin sociala uppgift, torde på de partiella reformernas väg icke kunna uppnås.

För att nå målet torde det visa sig nödvändigt att underkasta vår folkpensionering en genomgripande revision, föregången av en undersökning för utrönande av de linjer, efter vilka en dylik revision bäst låter sig genomföra. En sådan revision skall hava ett bestämt *huvudsyfte*, som vi tillåta oss for-

mulera på följande sätt: *revisionen skall avse att skapa en lagstiftning om folkpensionering, varigenom medborgarna utan uppskov tillförsäkras ålders- och invaliditetspensioner, tillräckliga att leva på.*

Vi avstå från försöket att utan föregående utredning ange de belopp, till vilka pensionerna böra fastställas för att fylla nyssnämnda anspråk. Vi vilja endast framhålla, att på grund av förhållandenas skiftningar i vårt land pensionens angivna syfte tydligen måste föranleda varierande pensioner, anpassade efter levnadskostnaderna å de orter där pensionärerna äro bosatta.

I övrigt synas, om man vill nå nämnda syfte, följande alternativ erbjuda sig.

I. Det allmänna, stat och kommun, övertager såsom i Danmark helt utgifterna för folkpensioneringen.

II. Avgifterna höjas till den höjd, att de jämte de utgående pensionstilllägg bereda möjligheter till tillräckliga pensioner. Man avstår från att i deras helhet fondera avgifterna, som i stället användas till pensionering av dem, som nu äro ålderstigna eller invalider.

III. Avgifterna höjas och fonderas. De pensionsbelopp, som anses möjliggöra nödtorftigt uppehälle å olika orter, fastställas. I den mån avgiftspensionen icke uppgår till detta belopp, utfylles pensionen genom det allmännas pensionstilllägg.

Vad det första alternativet beträffar, innebär det enligt vår mening den rationellaste lösningen. Det skulle medföra många fördelar, som äro uteslutna vid en pensionering baserad på avgifter. Sålunda skulle hela avgiftsregistret bortfalla liksom alla därpå grundade beräkningar för varje enskild pensionär. Vederbörande kommunala myndigheter skulle i första rummet pröva ansökningarna om pensioner och, sedan dessa bifallits och beloppen fastställts, bleve uppgiften endast att verkställa utbetalningarna. För att trygga en samvetsgrann prövning måste systemet dock medföra att en väsentlig andel av pensionen fölle på kommunen. De till bestridande av pensioneringens kostnader nödvändiga medlen finge uttagas på vanligt sätt skattevägen och alltså drabba medborgarna efter deras ekonomiska bärkraft. Systemet skulle innebära, att *samhället* betraktades såsom sådant skyldigt att svara för de ålderstignas försörjning, icke blott som nu till en viss del utan helt. Anspråket att den enskilde skulle pensionera sig själv bortfölla.

Alternativ II innebär att man avstår från att ställa försäkringstekniska anspråk på folkpensioneringen. I stället för att pensionera sig själva skulle de avgiftspliktiga, dock med stöd av stat och kommun, pensionera dem, som vid varje tidpunkt voro pensionsberättigade. Skillnaden i förhållande till alternativ I ligger väsentligen däri, att till grund för folkpensioneringen infördes en annan skatteskala än den vanliga kommunala och statliga. Vid undersökningen av detta alternativ borde lämpligheten och möjligheten av särskilda arbetsgivarbidrag prövas.

Det tredje alternativet ansluter sig bäst till nu gällande principer för folkpensioneringen. Det skulle emellertid medföra att statens och kommunernas utgifter till folkpensioneringen ökades väsentligt under en övergångstid av

betydande längd för att så småningom sjunka i samma grad som avgiftspensionerna stege. Det förutsattes dock av oss att de pensionstillägg som nu gälla skulle komma att efter övergångstidens slut bestå.

De olika alternativen hava alla fördelar och nackdelar. Vilket som till slut bör föredragas måste klargöras genom en jämförande undersökning. Framför allt är det nödvändigt att få kännedom om kostnaderna och de ekonomiska konsekvenserna i övrigt av de olika alternativen.

Med hänsyn till alternativ II vilja vi till undvikande av missförstånd anföra följande. Upplägget av en växande pensionsfond har ur allmän synpunkt obestriddligen ett betydande värde, framför allt däruti att den skapar möjligheter både för staten och landets kommuner att erhålla lån utan att råka i beroende av privata långgivare och enskilt finanskapital. Skulle man kunna förena förmånen av en stor pensionsfond med det av oss hävdade önskemålet att inom rimlig tid åstadkomma pensioner, på vilka det är möjligt att leva, så skulle en dylik lösning av pensionsförsäkringens ekonomiska problem vara synnerligen tilltalande. Men folkpensioneringens primära uppgift är att giva pensioner. I förhållande till denna uppgift kan uppgiften att åstadkomma en stor fond endast anses såsom sekundär. Ställes man i valet mellan att samla en stor fond och att snabbt åstadkomma tillräckliga pensioner, måste det senare anspråket givas företrädesrätt.

Då vi från dessa utgångspunkter föreslå en utredning, som möjliggör att man kan bedöma olika vägar för det angivna målets förverkligande, är det självfallet, att i utredningen bära indragas även andra delar av folkpensioneringen. Av dessa tillåta vi oss särskilt nämna följande:

1. Olikställigheten mellan män och kvinnor enligt nu gällande bestämmelser.
2. Den inkomst som skall inverka på pensionstilläggets belopp.
3. Möjligheten att öka tilläggs pensionerna åt dem, som för närvarande erhålla endast 140 å 150 kronor pr år.
4. Den nuvarande åldersgränsen för inträdandet av rätt till pension.

Vi anse det icke nödvändigt att i detta sammanhang ingå i en detaljgranskning av i motionen berörda spörsmål. Gällande lag om folkpensionering innehåller åtskilliga bestämmelser, som leda till uppenbara orättfärdigheter. Den av oss påyrkade undersökningen bör giva material för ett omdöme om på vad sätt dessa orättfärdigheter kunna avlägsnas.

Aberopande det anförda tillåta vi oss föreslå,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning, åsyftande en sådan revision av folkpensioneringen att denna må bereda åldringar och invalider pensioner, som äro tillräckliga för ett nödortfigt uppehälle.

Stockholm den 21 januari 1928.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

Rickard Sandler.

Ernst Wigforss.

A. J. Bärq.

